Raadsvoorstel

Gemeente Groningen

		Registratienr	RO 12.3149469
Datum raadsvergadering	29 oktober	Datum B&W besluit	02-10-2012
Raadscommissie	B&V	Portefeuillehouder	Visscher
Datum raadscommissie	10 oktober	Steller	Wout Veldstra
Publiciteit		Telefoon	3678314
Bijlagen	3	E-mail	wout.veldstra@groningen.nl

Onderwerp

Gemeentelijke voedselvisie

Concept raadsbesluit

De raad besluit:

I. de beleidsvisie "Groningen groeit gezond" vast te stellen;

II. de kosten ad € 75.000,-- te dekken uit het ISV-budget (gedeelte groen-blauw).

3316260

Aanwijzingen: status, _____, _____

Afgehandeld en naar archief Paraaf _____ Datum _____ Classificatienr _____

Beoogd resultaat

We willen met een duurzame voedselvisie meer aandacht en waardering voor lokaal voedsel van goede kwaliteit bereiken, de energie rondom dit onderwerp in de samenleving ondersteunen en bestaande initiatieven verbinden. Op deze manier willen we een bijdrage leveren aan de transitie naar een meer duurzame economie. Bijkomende resultaten zijn een meer levendige stedelijke ontwikkeling, versterking van de lokale economie, een betere kwaliteit van de leefomgeving en versterking van de biodiversiteit, verbetering van de sociale samenhang in de wijken, een versterking van het Fairtrade-beleid en een gezondere en meer bewuste Stadjer.

Kader

De voedselvisie is een integraal beleidskader waarmee samenhang kan worden gevonden in tot nu toe min of meer losse activiteiten, zoals Fairtrade en het project de Eetbare Stad. Daarnaast wordt er ook een verbinding gelegd met onderwerpen uit het preventief gezondheidsbeleid, healthy ageing en het afvalbeleid.
Tijdens het proces van beleidsontwikkeling is de interne organisatie regelmatig betrokken. Zo is er een inter-gemeentelijke voedselwerkgroep ingesteld, waarmee tijdens het opstellen van de visie regelmatig is afgestemd, heeft er een presentatie van de visie plaatsgevonden voor een grotere groep intern betrokkenen uit diverse sectoren en is er over het nog aan te leveren programma met vertegenwoordigers van de meest betrokken diensten (MD, GGD en SOZAWE) overlegd over de implementatie en de uitvoering. Daarbij is gebleken, dat op veel plaatsen begrip voor de urgentie van een fundamentele systeemverandering aanwezig is, evenals het besef van de noodzaak voor een gemeentelijke rol daarin. We verwachten dat deze aanpak een snelle uitwerking van de visienota na de vaststelling mogelijk maakt.

Argumenten/afwegingen

De ontwikkeling van beleid op het gebied van voedsel is actueel, omdat wij de noodzaak van een gemeentelijke bijdrage aan een duurzamer voedselsysteem en aan een duurzamere wereld erkennen. Er is op dit moment sprake van een groeiende vraag vanuit de samenleving en het bedrijfsleven, waar vanuit de overheid tot nu toe geen adequaat antwoord op komt. Met een gemeentelijke voedselvisie kan in onderlinge afstemming met de andere betrokken overheden een samenhangend draagvlak voor verschillende initiatieven en projecten geboden worden, waarmee bovendien de lokale economie wordt ondersteund. We kiezen daarom voor een intensieve samenwerking met de Regio Groningen-Assen en de provincie Groningen, om een eenduidige aanpak te garanderen en elkaar ook in de uitvoering te kunnen versterken.
We gaan daarbij niet zelf projecten initiëren, maar we ondersteunen en versterken de groeiende energie in dit opzicht uit de samenleving, waarmee meer zelfvertrouwen bij de initiatiefnemers, meer sociale cohesie bij de deelnemers en daarmee ook meer draagvlak ontstaat. De gemeente faciliteert en ondersteunt voor zover nodig, wat leidt tot een minimale inzet met maximaal resultaat.

Bij de ontwikkeling van de voedselvisie is contact gelegd met andere steden via het landelijke netwerk Stadslandbouw, dat wordt georganiseerd vanuit het ministerie van EL&I door de Universiteit van Wageningen. Op diverse plaatsen zijn soortgelijke ontwikkelingen aan de gang die zich afhankelijk van de lokale situatie, soms meer bedrijfsmatig als stadslandbouwprojecten en elders meer in de sfeer van groenparticipatie ontwikkelen. De vooral particuliere initiatieven worden min of meer incidenteel ondersteund door de lokale overheden, maar meestal ontbreekt een integrale visie. We hebben daarom bij het opstellen van de beleidsvisie ook gebruik gemaakt van buitenlandse ervaring. In Toronto en Londen is lokaal voedselbeleid in een beleidsvisie geformuleerd en ook al geruime tijd geleden in uitvoering genomen.

Maatschappelijk draagvlak/participatie

Het wordt steeds duidelijker dat er een transitie nodig is van de consumptiemaatschappij naar een meer duurzaam economisch systeem, dat rekening houdt met de natuurlijke grenzen van de aarde. Er is een groeiend aantal mensen, dat zich verantwoordelijk voelt voor de kwaliteit van hun leefomgeving en de toekomst van de volgende generaties. Dat zij bereid zijn daarvoor hun leefpatroon aan te passen, blijkt met name in het consumptiegedrag. Niet alleen stijgen de verkoopcijfers van biologische producten jaarlijks, maar onder druk van de consumenten zijn recent de ergste uitwassen van het systeem (de plofkip en de kiloknaller) tot ongewenst product verklaard.
De bereidheid om de consequenties van een meer verantwoord voedselproductiesysteem te aanvaarden, bleek ook uit de enquête die in de Week van de Smaak 2011 is gehouden bij het Stadspanel. De resultaten hiervan zijn voor u beschikbaar; er blijkt niet alleen een kritische houding ten aanzien van vleesconsumptie, maar ook een bereidheid om de financiële consequenties van een meer verantwoorde voeding te dragen, mits de opbrengst hiervan ten goede komt aan de lokale economie. Op basis van dit resultaat was voorzien dat de Ommelander Markt waar de producenten zelf hun waren aanbieden, op voldoende belangstellend publiek kon rekenen. Deze activiteit uit het programma van de Hoofdstad van de Smaak 2011 bleek inderdaad een zeer gemotiveerd publiek aan te spreken; de markten worden in 2012 met succes maandelijks gehouden.
Vanaf het moment dat in 2009 groenparticipatie in Groningen mogelijk was, hebben bewoners in het project De Eetbare Stad op allerlei plaatsen moestuintjes aangelegd en fruitbomen geplant. Het is met meer dan veertig locaties inmiddels het belangrijkste project in de Groningse stadslandbouw geworden. Enkele corporaties en diverse natuurorganisaties werken enthousiast mee aan deze nieuwe vorm van groenbeheer.
Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft recent in de Balans van de leefomgeving over 2012 geconstateerd "dat een duidelijke en consistente stellingname van de overheid over de richting en de ambitie van een duurzaam voedselsysteem de partijen in de voedselketen eerder in beweging kan zetten.... Als partijen weten waar ze aan toe zijn, zijn ze eerder bereid te investeren in verduurzaming; hun afbreukrisico is dan minder groot."

Communicatie

Een goede organisatie van het draagvlak is cruciaal voor het welslagen van nieuw beleid. Dat vraagt om begrip en medewerking van de betrokkenen in de interne organisatie en duidelijkheid voor de externe betrokkenen ten aanzien van de bedoelingen en de werkwijze. Voor beide aspecten is een goede voorlichting en publiciteit zeer noodzakelijk. Deze is vanaf het begin met de Regio GA en de provincie afgestemd en zal zoveel mogelijk in samenwerking met relevante partijen als Forum Duurzaam en de Natuur- en Milieufederatie worden uitgevoerd. Daarbij wordt gebruikt gemaakt van traditionele middelen als een nieuwsbrief en een website, maar ook van sociale media. Ook de bestaande reguliere afstemming met organisaties als GCC, Horeca Nederland, partners in het Lokaal Akkoord en de (boeren)natuurorganisaties worden hierin betrokken.

Financiele consequenties

Omdat de uitvoering van de visie wordt geïntegreerd in bestaande programma's en de personele gevolgen beperkt blijven, verwachten wij op dit moment geen extra kosten te hoeven maken. De nieuwe voedselcoördinator die de implementatie begeleidt, inclusief de vraagbaak vergt wel één gedeelde fte, die binnen de bestaande capaciteit van de dienst RO/EZ gerealiseerd kan worden. De uitwerking van het programma en de implementatie van de visie vergt de komende jaren een werkbudget van 75.000 euro. Dit bedrag kan uit het bestaande ISV-budget, onderdeel groen-blauw beschikbaar gesteld worden.

Realisering en evaluatie

Aansluitend op de vaststelling door uw raad van de visie "Groningen groeit gezond" zal door de nieuwe coördinator een programma worden opgesteld, waaruit duidelijk wordt wat er van de verschillende beleidsterreinen verwacht wordt. Het gaat hierbij in de meeste gevallen niet om nieuwe zaken, maar om een herformulering van bestaande taken. Vanuit het perspectief van de voedselvisie krijgen deze activiteiten in veel gevallen meer samenhang, vaak meer inhoud en soms een nieuwe betekenis. De Eetbare Stad is bijvoorbeeld niet alleen een groenparticipatieproject, maar speelt ook een cruciale rol bij de functionele invulling van stedelijke openbare ruimte, versterking van de biodiversiteit, de sociale samenhang in de wijken en de bewustwording van bewoners ten aanzien van de herkomst van hun voedsel. Ook zal in dit kader de vermindering van vleesconsumptie in de gemeente, zoals voorgesteld in de aangenomen moties "Vleesconsumptie" van 24 november 2010 en "Meatfree Monday" van 29 juni 2011, nader worden uitgewerkt.
Wanneer de organisatorische voorwaarden voor de implementatie van het voedselbeleid gerealiseerd kunnen worden, zullen veel activiteiten uit het programma binnen een jaar worden ingezet. Wij zullen jaarlijks over de voortgang van het beleid aan uw raad rapporteren.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

Groningen groeit gezond

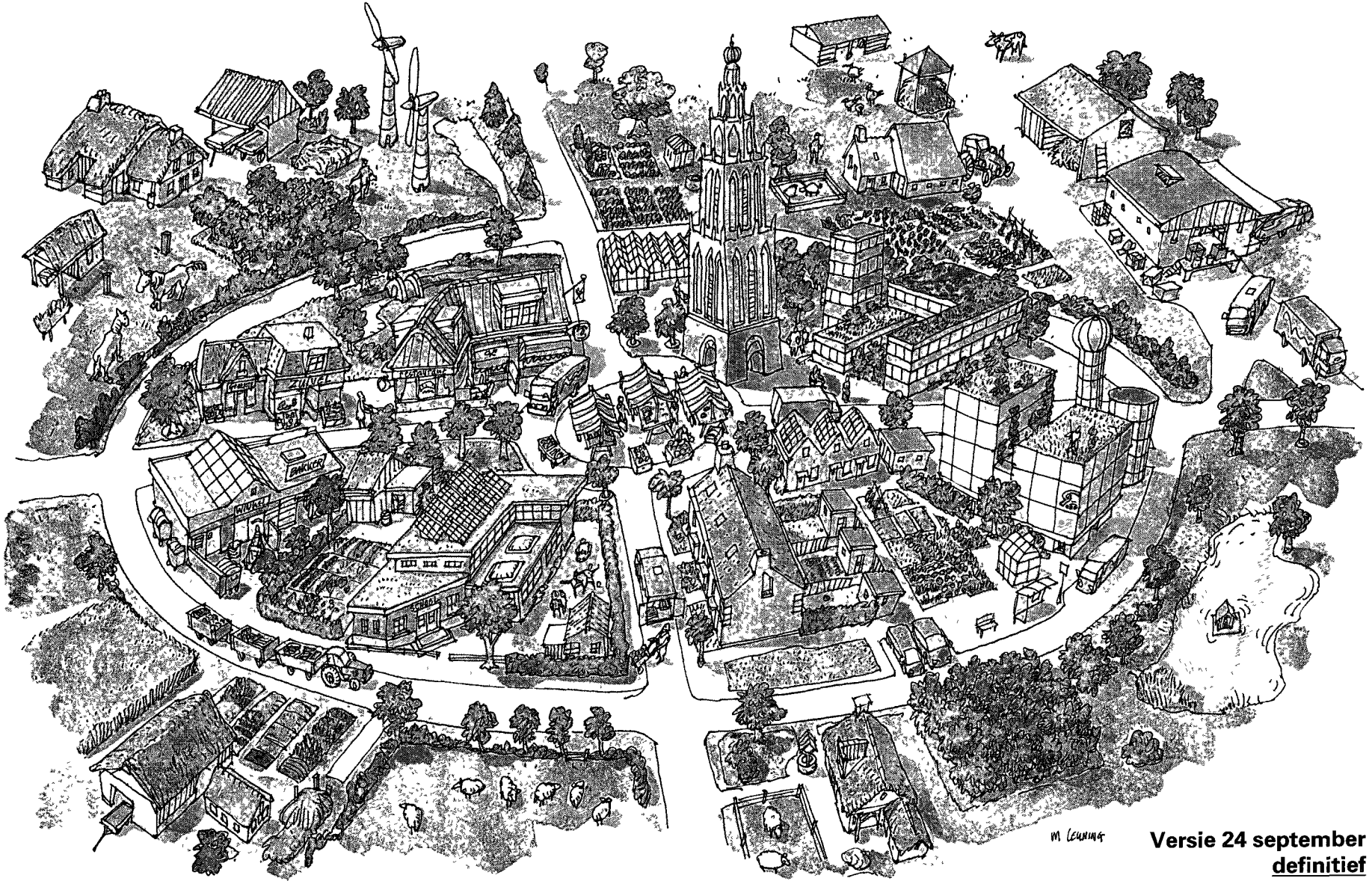

Versie 24 september
definitief

BIJLAGE

S-M

Groningen groeit gezond

De voedselvisie van de gemeente Groningen

"Be the change we seek to see"
- Mahatma Gandhi

September 2012
Afdeling Beleid en Programmering
Dienst RO/EZ, Gemeente Groningen

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

1 Inleiding 6

2 Aanleiding 7

3 Aanzetten voor een nieuwe visie 9

3a Bestaand gemeentelijk beleid 10

4 Rol van de gemeente en samenwerking met andere overheden 16

5 Een wandeling door de toekomst 18

6 Doelen van de gemeentelijke voedselvisie 21

7 Speerpunten van de gemeentelijke voedselvisie 22

8 Uitwerking 24

Literatuurlijst 25

Bijlage 1: Tekening ‘een wandeling door de toekomst’ met toelichting

Samenvatting

Er is iets mis met ons voedselsysteem. Jaarlijks sterven er bijna evenveel mensen aan obesitas als aan honger, producenten van voedsel krijgen niet de juiste prijs voor hun product en een derde van het wereldwijd geproduceerd voedsel gaat ergens in het proces verloren. Grote problemen, maar voor een oplossing moeten we klein beginnen. Alles staat of valt namelijk met de keus van de consumenten.
Hoe kan de gemeente hier een rol in spelen? We zijn al goed op weg met het Fairtradebeleid, het project 'De Eetbare Stad', de benoeming van Groningen als De Hoofdstad van de Smaak in 2011 en de daaruit voortgekomen Ommelander Markt, die zoveel belangstelling trok dat deze ook de komende jaren structureel zal worden voortgezet.
We willen samenhang brengen in tot nu toe losse projecten en ad-hoc besluiten. Vandaar deze beleidsvisie, die duidelijk een lijn zet hoe we de weg naar een duurzamer voedselsysteem gaan ondersteunen. We kiezen er in eerste instantie voor om pioniers en de 'early adopters' te helpen door ze te verbinden, te ondersteunen, te faciliteren, betrokken te zijn en te begeleiden. De tweede lijn in deze visie is meer enthousiasmerend en stimulerend van aard en richt zich op de grote middengroep. Ook willen we gedrag ontmoedigen dat schadelijk is en negatieve effecten heeft op andere mensen, dieren en de natuur. Hiernaast zal de gemeente dienen als coördinatie- en aanspreekpunt voor projecten met voedsel in en rondom de stad. Concreet betekent dit, dat burgers en ondernemers bij de gemeente terecht kunnen met vragen en initiatieven.
Naast deze bijdrage aan de transitie naar een duurzamer voedselsysteem, leent het thema zich andersom bij uitstek om een positieve bijdrage te leveren aan tal van onderwerpen. Zo kan het worden aangewend om de kwaliteit van de leefomgeving en de volksgezondheid te verbeteren, maar ook sociale cohesie in wijken en buurten, de lokale economie en werkgelegenheid, ecologie en welzijn in de stad. Hierdoor biedt deze visie een mooie kans tot samenwerking op basis van een integrale aanpak.

1 Inleiding

Na een aanloop van ongeveer twee jaar, die begon met de uitnodiging van Carolyn Steel in Groningen (architect en schrijfster van het boek 'The Hungry City') en die onderweg veel enthousiasme en steun opriep, ligt hier de gemeentelijke voedselvisie.
Het doel van deze visie is om duidelijkheid te geven over waar we als gemeente staan ten opzichte van de beweging naar een duurzamer voedselsysteem. Het geeft duidelijkheid aan bedrijven, instellingen, inwoners van de stad Groningen, de provincie Groningen, de Regio Groningen-Assen en aan vele andere stakeholders in de regio en daarbuiten.

De visie is tot stand gekomen bij de afdeling Beleid en Programmering van de dienst RO/EZ, maar is tijdens het proces regelmatig afgestemd binnen de inter-gemeentelijke voedselwerkgroep. Ook heeft er regelmatig overleg plaatsgevonden met de Provincie Groningen en de Regio Groningen-Assen, uit de behoefte (en noodzaak) om met deze andere regionale overheden af te stemmen.
Vooraf aan de ontwikkeling van deze visie heeft een verkenning van de stadslandbouw- en voedseltrend plaatsgevonden, zowel in Nederland als daarbuiten. Dit heeft geleidt tot een goed overzicht, waarin naar voren kwam dat: - een aantal steden in Noord-Amerika voorlopers zijn in het inzetten van het thema 'voedsel' om een scala aan problemen op te lossen, - Groot-Brittannië vooral lokaal opgezette initiatieven kent op het gebied van lokaal consumeren en produceren - en in Nederland er vooral losse initiatieven bestaan, opgericht door particulieren en ondernemers, en heel soms ook door overheden. Beleid op dit thema is in Nederland echter erg schaars. Groningen is hier in Nederland één van de eersten in.

Deze beleidsvisie gaat met name over de positionering en de rol van de gemeente en over hoe we dit gaan uitwerken. De indeling van dit stuk is als volgt.
Eerst wordt de aanleiding voor deze visie beschreven, waarna er een overzicht volgt van al bestaande programma's en al bestaand beleid, binnen en buiten de gemeente. Daarna wordt de rol van de gemeente beschreven. Eerst ten opzichte van onze samenwerkingspartners; de Provincie en de Regio Groningen, en vervolgens ten opzichte van de inwoners en ondernemers van de stad. In de 'wandeling door de toekomst' wordt een beeld geschetst van Groningen over ongeveer 30 jaar. De vraag die hieraan ten grondslag ligt, is: 'waar willen we naartoe?'. Bij deze visie is een tekening gemaakt door M. Leuning. Deze tekening staat op de voorkant, maar is ook in een groter formaat toegevoegd als bijlage, met daarbij enige toelichting. Dan volgen de doelen. Deze doelen en de eerder beschreven rol, zijn in het laatste hoofdstuk vertaald in speerpunten. Deze speerpunten kunnen de basis vormen voor een uitvoeringsprogramma, dat op korte termijn zal worden uitgewerkt.

2 Aanleiding

Groningen was in 2011 Hoofdstad van de Smaak. Op verschillende manieren en op verschillende plaatsen in en rond de stad is aandacht gevraagd voor voedsel; lokaal geproduceerd, met veel creativiteit bereid en feestelijk aangeboden. Eén van de succesvolste manifestaties was de Ommelander Markt; een experiment van regionale producenten die zelf hun producten in de stad wilden verkopen. Niet alleen de producenten, maar ook de consumenten waren blij verrast. De markt was een groot succes, mede door de diversiteit en de kwaliteit van de producten, maar ook door de sfeer die op de markt aanwezig was. Bezoekers kwamen in zulke groten getale, dat de initiatiefnemers inmiddels besloten hebben er in 2012 een maandelijkse markt van te maken. (DvhN, 2012)
Soortgelijke ervaringen spelen zich af in het groenparticipatieproject 'De Eetbare Stad', dat in 2012 al de vierde jaargang inging. Op meer dan zestig verschillende plaatsten in de stad hebben bewoners grote en kleinere plannen gemaakt om met fruitbomen, vruchtenstruiken en (al dan niet gemakkelijke) moestuinen, hun woonomgeving op te sieren. Bij Stadsbeheer is sinds 2010 een groenparticipatiemedewerker druk bezig met de begeleiding van al deze initiatieven. Daarnaast zijn er de volkstuincomplexen die tien jaar geleden met leegstand kampten, maar nu weer wachtlijsten hebben. Cursussen over (biologisch) tuinieren zijn populair geworden en er zijn vele winkels, waaronder een pas geopende speciaalzaak in de binnenstad, die benodigdheden verkopen voor doe-het-zelf stadstuinierders.

Uit een enquête over het thema, die in september 2011 bij het Stadspanel werd uitgezet (Wat doen we met het eten?, 2011), bleek een grote belangstelling voor een ander voedingspatroon en de bereidheid om daarvoor enige moeite te doen en desnoods ook meer te betalen. De stijgende omzetten in de biologische sector wijzen ook in deze richting. (Monitor Duurzaam Voedsel, 2011)
Deze groene revolutie speelt zich uiteraard niet alleen in Groningen af. In de meeste grotere steden in Europa, Amerika en Australië ontwikkelen zich alternatieve methoden van voedselproductie, meestal samengevat onder de term 'Stadslandbouw'.
Waarom deze (schijnbaar) plotselinge aandacht voor dit thema? Een plausibele verklaring is het groeiend aantal personen dat zich ongerust maakt over de manier waarop ons voedsel wordt geproduceerd. Organisaties als Transition Towns hebben zich binnen enkele jaren ontwikkeld tot serieuze partners, die deze groep al een handelingsperspectief biedt.

Een korte introductie in de problematiek. Vanaf het begin van de twintigste eeuw is de bereiding en distributie van voedsel geleidelijk aan geheel geindustrialiseerd. Na de tweede wereldoorlog is de handel in landbouwproducten geliberaliseerd, met als gevolg vergaande mechanisering en schaalvergroting in de landbouw. Met name de laatste decennia blijkt het systeem van voedselproductie dat daaruit is voortgekomen ernstige gebreken te vertonen. Er wordt veel energie en water

gebruikt en bijna de helft van de opbrengst gaat in het totale proces verloren (Jenny Gustavsson, 2011). Omdat in veel gevallen het afval van de voedselproductie niet hergebruikt mag worden, worden kringlopen verbroken, gaan grondstoffen onnodig verloren en ontstaat er een onbalans van voedingsstoffen in de grond. De schaalvergroting in de landbouw tast daarnaast het landschap aan. Omdat de sterk gemechaniseerde productie eenzijdig op de teelt van bulkproducten is gericht, gaat in grote gebieden de biodiversiteit grotendeels verloren. Bij deze bulkproducten gaat het maar om een paar gemakkelijk te kweken of te verbouwen rassen. Veel authentieke regionale groente- en fruitrassen worden daardoor niet of nauwelijks meer verbouwt, met als gevolg dat ze verdwijnen.
Ondanks dat regels de toepassing steeds meer beperken, tast het gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen de kwaliteit van het leven in de bodem en het oppervlaktewater nog steeds aan. Hierdoor is de natuur in de stad tegenwoordig bijna soortenrijker dan daarbuiten (Biodiversiteit in de landbouw, 2012). De schaalvergroting in de veeteelt heeft geleid tot een zodanige kwetsbaarheid van de dieren, dat een dreigende uitbraak van dierziektes alleen met massale ruimingen voorkomen kan worden.
Ook mensen ondervinden problemen van dit voedselsysteem. De keus voor voedsel wordt nu vooral bepaald door een lage prijs en het beeld dat in reclames over producten wordt geschetst. Vaak zijn ongezonde en bewerkte producten een stuk goedkoper dan verse groente, fruit, vlees en vis, wat ertoe leidt dat gezinnen met een klein inkomen eerder kiezen voor ongezonde producten. Ook is door de anonieme voedselproductie de kennis over voedsel bij veel mensen verdwenen en daarmee vaardigheden als voedsel verbouwen, inmaken en koken, de kwaliteit er van beoordelen en soms zelfs voedsel herkennen.
Veel consumenten zijn dus niet voor niets ongerust. Een opkomende trend hierin is dat men niet meer wacht tot er een oplossing komt vanuit de overheid, maar vaker zelf het initiatief neemt. Steeds meer mensen geven er daarom prioriteit aan dat hun eten van goede kwaliteit en op een juiste manier tot stand gekomen is, en willen dus ontdekken waar het vandaan komt en hoe het groeit. Dat de Ommelander Markt, de Eetbare stad, de volkstuinen en biologische en duurzame producten plotseling zo populair zijn, is een uiting van deze ontwikkeling. We willen deze initiatieven ondersteunen omdat het een mooie kans is om samen met burgers tot oplossingen te komen. Hoe de we dit gaan doen, vindt u in deze nota.

3 Aanzetten voor een nieuwe visie

Duizenden jaren lang was het verkrijgen en bereiden van voedsel de belangrijkste invulling van het bestaan. Voedsel vergaren betekende hard werken, met grote, collectieve lichamelijke inspanning. Wat vergaard en bereid werd was natuurlijk van aard, zonder toegevoegde stoffen. Dit beeld kantelde in relatief korte tijd: voedsel van nu wordt voor je geproduceerd, wordt tot vlakbij je huis getransporteerd, wordt voor je bereid met allerlei toevoegingen – je hoeft het alleen nog maar aan te schaffen en te consumeren. De herkomst is vaak niet meer bekend, evenals de samenstelling.

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat ons huidige voedselsysteem niet duurzaam is en grote gebreken vertoont, die onder meer leiden tot vervuiling, uitputting en verspilling. Alleen al om die reden zijn ingrijpende wijzigingen in de hele keten van voedselproductie en consumptie noodzakelijk. De problemen zijn te groot en te integraal om ze aan de markt over te laten. Het is daarom taak voor de overheid om initiatieven die een duurzamer voedselproductiesysteem teweegbrengen te ondersteunen, en waar nodig actief in te grijpen.
Daarnaast blijkt het onderwerp ook een ideale manier te zijn om problemen op het gebied van volksgezondheid, sociale cohesie in dorpen en steden, economie, werkgelegenheid, ecologie en welzijn aan te pakken. Des te meer reden om de handschoen op te pakken. Hieronder een aantal voorbeelden van waar dit al is gebeurd.

Toronto
Toronto is een van de eerste steden die het onderwerp 'voedsel' serieus heeft opgepakt. De stad zag het onderwerp als middel om problemen aan te pakken rondom gezondheid, criminaliteit en de leefomgeving. Dit gebeurde al in 1991. Het programma van Toronto: 'Cultivating Food Connections: Toward a Healthy and Sustainable Food System for Toronto' van mei 2010, is nog steeds gericht op deze thema's. Een bijzondere invalshoek daarbij is de aandacht voor burgerparticipatie en de faciliterende rol die de gemeente Toronto hierin inneemt. Deze aanpak is een inspiratie geweest voor de Groningse

visie. Die opstelling past namelijk in deze tijd, en blijkt erg effectief in het aanwakkeren van eigen initiatief. De uitwerking van de Groningse visie is uiteraard anders dan die van Toronto. Elke stad is uniek en vereist een unieke aanpak. De Groningse aanpak wordt gepresenteerd in deze nota.

Rijksoverheid
Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit (inmiddels Economische zaken, Landbouw en Innovatie) heeft in 2009 de vraag gesteld, hoe we vanuit Nederland een optimale bijdrage kunnen leveren aan een duurzaam mondiaal voedselsysteem voor negen miljard mensen rond 2050. Dit heeft geleid tot het Programma Duurzame Voedselsystemen. Met de overgang naar het kabinet Rutte 1 heeft het ministerie van EL&I dit programma overgenomen.

Voor de voortzetting zijn zes doelen aangegeven. Deze zijn:
- "Strategie, synergie en aanjagen van het rijksbeleid dat de voedseltransitie aangaat, in partnerschap met bedrijven, NGO's, kennis- en financiële instellingen en internationale partners.
- Met private partners een versnellingsaanpak uitwerken, onder meer op het vlak van eiwitinnovaties.
- Een jaarlijkse omzetgroei van 15% van duurzame dierlijke producten.
- Consumenten bewust maken van het vraagstuk van de voedseltransitie (overgang naar een duurzaam voedselsysteem) en hun handelingsperspectief daarin.
- De voedseltransitie agenderen op de EU-agenda en deze agenda in beweging krijgen.
- Met internationale publieke en private partners in een mondiaal netwerk de verduurzaming van de mondiale veehouderij stimuleren. "(Bleker, 2012)

Het ministerie heeft eind 2011 een onderzoek van Alterra gepubliceerd naar de manier waarop een samenwerking tussen gemeenten en partners kan leiden tot een meer regionaal georganiseerd, duurzaam ingericht (Transitie naar duurzame regionale voedselsystemen, Alterra-rapport 2257, 2011). De resultaten van dit onderzoek passen goed bij de ervaringen die we hebben opgedaan de afgelopen jaren bij de aanloop naar de voedselvisie.

Foodtopia en de Regio
In 2010 hebben we de Britse schrijfster Carolyn Steel gevraagd de visie die zij in haar boek "The Hungry City" heeft ontwikkeld voor een op voedsel gebaseerde herbezinning van de relatie tussen de stad en de regio, te vertalen naar de lokale situatie van de Stad en de Ommelanden. Het resultaat, weergegeven in het boekje *Foodtopia*, hebben we gepresenteerd aan de provincie, de regio en een groot aantal stakeholders. Naar aanleiding daarvan heeft de Regio

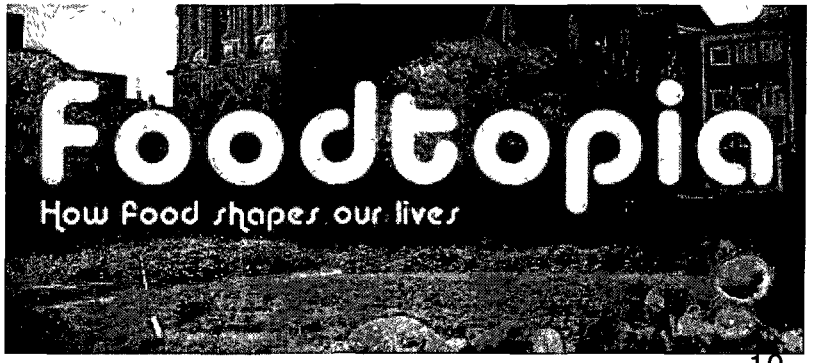

Groningen-Assen het thema voedsel als een speerpunt van de Regiopark-organisatie benoemd, wat heeft geresulteerd in een Regionale Voedselvisie, die in januari 2012 is vastgesteld. Deze visie past binnen de ruimtelijke ontwikkelingsvisie van de Regio voor de lange termijn. Er zijn vier doelen geformuleerd die daarbij een rol spelen:

- versterking van de regionale identiteit
- verbinding stad – platteland
- behoud en versterking van landschap en cultuurhistorie
- innovatie en werkgelegenheid

De visie van de Regio Groningen-Assen is, hoewel met name tactisch en strategisch van karakter, voldoende concreet om te dienen als beleidsmatig draagvlak voor de samenwerking van de betrokken overheden (2 provincies, 12 gemeenten) bij de verdere ontwikkelingen. Er is daarbij ook een principiële taakverdeling voorgesteld, die voldoende duidelijkheid biedt voor alle betrokken partijen. Daarnaast wordt van alle betrokken overheden gevraagd het goede voorbeeld te geven door het opnemen van streekproducten in de eigen catering. Overigens moeten hiervoor nog wel enige juridische en praktische barrières geslecht worden.
De Regio informeert wanneer behoefte is aan kennis en informatie en verbindt voedsel met de regionale thema's en de ambities van de diverse programma's (wonen, landschap, recreatie, bedrijven). Daarbij wordt ook financieel bijgedragen, wanneer het projecten betreft die in deze ambities bijdragen.

Provincie
De provincie heeft de ontwikkeling van een regionaal voedselbeleid gekoppeld aan de noodzaak voor de verduurzaming van de landbouw in Groningen. De discussie hierover is recent gestart in het kader van de dialoog met de landbouw, die eind 2012 moet leiden tot een gedragen visie op de toekomst van de landbouw in Groningen. De voorstellen, die de Europese Commissie heeft gedaan voor een nieuwe opzet van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, bieden mogelijkheden voor de ontwikkeling van een meer concurrentiegerichte en evenwichtiger voedselketen, gebaseerd op de lokale economie. Daarnaast is er budget vrijgemaakt om de komende vier jaar de productie en omzet van duurzame streekproducten te stimuleren. Hiermee wordt ook rechtstreeks ingezet op de ontwikkeling van een meer lokaal georiënteerde economie. Doel hiervan is onder andere het creeren van lokale werkgelegenheid, met name in de krimpgebieden en het versterken van de sociale verbanden in de regio. De provincie wil initiatiefnemers onder meer ondersteunen bij het opzetten van logistieke netwerken en coöperaties, maar ook bij andere innovatieve ideeën op het gebied van lokaal- en streekvoedsel. Op dit niveau wordt ook de verbinding met een concrete uitwerking in het plattelandsontwikkelingsbeleid gemaakt. De vier LEADER-regio's (Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale) hebben inmiddels het thema voedsel op de agenda gezet; de Regio van de Smaak begint op diverse plaatsen al zichtbaar te worden.

3a Bestaand gemeentelijk beleid

In feite is vanuit elk beleidsterrein wel een link met voedsel te leggen. Onderstaande beleidsterreinen zijn daarbij het meest voor de hand liggend.

Groningen blijft "Fairtrade gemeente"

28 maart 2012

Groningen mag zich voor het vierde jaar op rij een "Fairtrade Gemeente" noemen Een jury onder leiding van voormalig minister Jan Pronk vindt dat Groningen de titel mag blijven dragen

De stad is erg actief met het oproepen van onderwijsinstellingen, horeca, bedrijven en organisaties om mee te doen aan Fairtrade activiteiten Ook de Hanzehogeschool houdt zich er nu mee bezig

Als extra pluspunt noemt de jury het feit dat een Groningse supermarkt de Fairtrade Award van Milieudefensie heeft gewonnen Burgemeester Rehwinkel is blij met het verlengen van de titel "Fairtrade Gemeente "

Bron oogtv nl

Fairtrade

In onze huidige voedingspatronen komt een aantal voedingsmiddelen voor, dat noodzakelijkerwijs van ver moet komen. Koffie, thee, cacao, bananen (en ander exotisch fruit), noten, etc. zijn vanwege het klimaat niet in Nederland te verbouwen. Op het gebied van internationaal ketenbeheer, gericht op integrale, sociale en ecologische duurzaamheid, zijn keurmerken ontstaan (Fairtrade, UTZ, FSC, MSC) die langzamerhand een plaats verwerven; vraag en aanbod groeien gestaag. De keurmerken garanderen producten die volgens duurzame principes geproduceerd zijn, waarbij de Fairtrade-certificering bijdraagt aan eerlijke handel. De gemeente Groningen is Fairtradegemeente omdat we een bijdrage willen leveren aan de bestrijding van armoede. Daartoe moeten inspanningen geleverd worden, die we faciliteren en ondersteunen. In het Collegeprogramma 2010-2014 is voorgesteld de titel 'Fairtrade Gemeente' in deze periode te willen behouden, wat ook in 2012 weer is gelukt. In de campagne worden ondernemers en burgers/consumenten gestimuleerd Fairtrade producten te (ver)kopen. Om het bewustzijn te vergroten richt de campagne zich op dezelfde doelgroepen als die in de voedselvisie genoemd worden: ondernemers, consumenten, jongeren. Door Fairtrade en regionaal voedsel aan elkaar te verbinden kunnen deze elkaar versterken.

Gezondheidsbeleid

Gezonde voeding is één van de onderwerpen in het lokale gezondheidsbeleid, verwoordt in de nota Samen Gezond in Stad (2012). Daar is het – samen met het gebrek aan voldoende beweging- vooral gerelateerd aan het gezondheidsprobleem overgewicht, dat nog steeds een groeiend probleem is en voor veel ziektelast zorgt. Maar zoals we daar al stellen, gaan we

bij de aanpak daarvan vooral uit van eigen verantwoordelijkheid van de burger. We willen de burger wel in staat stellen de gezonde keuzes te maken in de eigen leefstijl. In het gezondheidsbeleid werken we vooral wijkgericht, zoals algemeen in het gemeentelijk beleid, en betrekken we de bewoners nadrukkelijk bij het beleid. Er is daarbij extra aandacht voor de achterstandswijken, omdat het doel is de sociaal-economische gezondheidsverschillen die er zijn tussen groepen burgers terug te dringen. Bovendien investeren we in een gezonde jeugd, omdat dit een investering is in de samenleving van morgen. In het kader van de samenwerking in het Akkoord van Groningen met de kennisinstellingen rond Healthy Ageing wordt ook ingezet om op een innovatieve manier de ambities op het terrein van gezondheid te realiseren en Groningen als kennisstad te versterken. Het gaat dan vooral om het ontwikkelen van innovaties en fundamentele doorbraken die de condities verbeteren om langer gezond te blijven. Van de 5 kerngebieden zijn Food & Nutrition en Healthy Lifestyle het meest van belang voor de verdere uitwerking van de voedselvisie.
Waar het bovenstaande vooral kansen biedt, wordt er vanuit landelijk gezondheidsbeleid een beperking opgeworpen wat betreft de mogelijkheden voor stadslandbouw: het is niet toegestaan om dieren, anders dan huisdieren, in de stad te houden.

Groenbeleid
Met de vaststelling van de Groenstructuurvisie in 2009 is er ruimte gemaakt voor groenparticipatie. Nog in hetzelfde jaar is het project Eetbare Stad gestart, waarmee bewoners werden uitgenodigd met plannen te komen voor fruitbomen en ander eetbaar groen. Daarop is zo enthousiast gereageerd dat er momenteel al meer dan zestig projecten in de stad lopen. Daarnaast worden ter versterking van de stedelijke biodiversiteit ook in het 'reguliere' groen meer bes- en vruchtdragende soorten aangeplant. Er is echter meer mogelijk wanneer ook braakliggende terreinen, incourante bouwlocaties en verlaten bedrijventerreinen hiervoor kunnen worden gebruikt. De manier waarop hier voedsel kan worden verbouwd en welke randvoorwaarden daarbij gelden, moet nog worden uitgezocht. Er zijn elders in het land echter genoeg projecten, waar deze kennis gehaald kan worden.

Duurzame inkoop
Binnen de gemeente wordt veel centraal ingekocht. Zo ook de catering. Beleid hierbij is dat de door de rijksoverheid opgestelde inkoopcriteria worden gevolgd. Op dit moment (voorjaar 2012) betekent dit dat minimaal 50 % van het assortiment bestaat uit producten met een of meer van de 10 duurzaamheidskenmerken uit het criteriadocument van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (Criteria voor duurzaam inkopen van Catering, versie 1.4, 2012). Dit betreft met name normen over leefomstandigheden van vee, energieverbruik van kassen en het gebruik van chemisch-synthetische middelen. Het kan echter nog duurzamer. De gemeente zou zichzelf aan een hogere standaard kunnen houden wat betreft

duurzame inkoop, bijvoorbeeld door strengere duurzaamheidskenmerken of een hoger percentage aan te houden. Ook kan in (gemeentelijke) kantines meer nadruk worden gelegd op de positieve effecten van vermindering van de vleesconsumptie. De mogelijkheden op dit gebied worden samen met de huidige cateraar onderzocht. Tot slot is het verkopen van lokale producten een goed voorbeeld van duurzame inkoop. Dit vermindert de voedselkilometers per product aanzienlijk en de lokale economie wordt ermee ondersteund.

Afval- en milieubeleid

In de voedselketen gaat bijna de helft van de productie als afval verloren. Omdat hergebruik en recycling in veel gevallen vanwege hygiëne, gezondheidsregels en kwaliteitseisen verboden is, gaat het om een werkelijke verliespost. Tot nu toe wordt hier in ons afvalstoffenbeleid geen aandacht aan besteed. We willen nagaan wat de rol van de consument kan zijn in het beperken van dit verlies. De RUG voert op dit moment een onderzoek uit naar het 'afvalgedrag' van de Stadjers, dat als basis kan dienen voor te nemen acties. Wat betreft het milieubeleid is het belangrijk dat voedselkilometers worden beperkt, en kan de stad een duidelijke bijdrage leveren aan de toekomstige voedselproductie door de stad een 'safe haven' te maken voor bijen en hommels. De ontmoediging van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is daarin essentieel. Dit heeft als bijkomend voordeel dat het ook bijdraagt aan een veiligere omgeving voor kinderen en een betere luchtkwaliteit. Hoewel we in eigen huis al vrijwel gifvrij werken, moet er in de particuliere sfeer en bij de corporaties nog veel veranderen in dit opzicht.

Onderwijs

De afdeling NDE (Natuur- en Duurzaamheidseducatie) van de Dienst OCSW verzorgt op Groningse basisscholen het natuur- en milieuonderwijs. "NDE laat kinderen de natuur met álle zintuigen ervaren. In aparte lessen, een leerlijn of projecten. Van zelf voedsel verbouwen tot ontdekkingstochten in de schoolomgeving. NDE beheert drie schooltuinen waar leerlingen ervaringsgericht natuuronderwijs krijgen. In het bezoekerscentrum kunnen leerlingen en bezoekers alles leren over dieren in stad en ommeland. Daarnaast ontwikkelt NDE tal van educatieve tochten: in natuurgebieden, maar ook in een kringloopbedrijf en op de (kinder)boerderij." (*Wat is Natuur en Duurzaamheideducatie*?, 2012) In het voortgezet onderwijs werkt NDE samen met het consulentschap van de natuurorganisatie IVN.

City of Talent

In het Akkoord van Groningen is samen met het UMCG, de RUG en de HG afgesproken dat men zich gezamenlijk inzet voor een stad die voorop loopt in onderzoek, kennis, innovatie en ondernemerschap. Deze factoren zijn precies wat nodig is om voedsel een plek in de stad te geven, maar andersom is voedsel ook een onderwerp dat voor veel inspiratie zorgt. Er ligt in Groningen een goede basis voor kruisbestuiving op dit terrein; er zijn al enkele projecten met studenten gestart.

Ruimtelijke plannen

Nieuwe ruimtelijke plannen dienen aan allerlei eisen te voldoen, bijvoorbeeld ten aanzien van de kwaliteit van de leefomgeving. Ruimte voor voedsel en moestuinen kan een grote bijdrage leveren aan de leefbaarheid van nieuwe wijken, zo blijkt in Eva-Lanxmeer in Culemborg en Schiebroek-zuid. In nieuwe ontwikkelingen, visies en herinrichtingen verdient dit onderwerp dan ook aandacht. Daarnaast hebben interessante initiatieven ruimte nodig. Het faciliteren daarvan vergt visie en afstemming.

Tijdelijk ruimtegebruik

Op dit moment bestaat er nog geen beleid dat bepaalt wat er met braakliggende terreinen en leegstaande panden moet gebeuren en hoe je deze kunt benutten. Het Interreg-project 'Creative city Challenge' probeert een manier te vinden om braakliggend terrein weer een functie te geven door creatieve initiatieven hierop een kans te geven. Leegstaande panden zijn vaak in particuliere handen en daarmee lastiger te herbestemmen. Hiervoor is onlangs het project 'Intense verbouw' opgestart. Stadslandbouw en (voedsel)initiatieven zijn adequate invullingen van leegstaande of braakliggende ruimte en dienen daarom een plek te krijgen in eventueel toekomstig beleid over deze panden en kavels.

4 Rol van de gemeente en samenwerking met andere overheden

De noodzaak voor een aanpassing van het voedselsysteem is duidelijk aanwezig en er is een groeiend maatschappelijk besef dat er iets moet veranderen. Er zijn echter, met name op het gebied van regelgeving, complicerende en zelfs blokkerende factoren. Daarom is het belangrijk dat we ten aanzien van deze ontwikkeling positie kiezen, dit uitdragen en daarmee deze beweging positief ondersteunen. Een heldere visie op dit vlak zorgt voor samenhang en duidelijkheid en daar is op het moment veel behoefte aan.

Omdat het gaat om een gemeentelijke visie die niet alleen de stad betreft, maar ook de regio en vele andere gebieden en daarmee ook andere overheden, is het van groot belang dat er nauw wordt samengewerkt met deze andere overheden. Een grove taakverdeling is inmiddels gemaakt met de Provincie Groningen en met de Regio Groningen-Assen. Deze rolverdeling is als volgt:

De Regio informeert, waar behoefte is aan kennis en informatie; verbindt voedsel met de regionale thema's en de ambities van de diverse programma's (wonen, landschap, recreatie, bedrijven). Daarbij wordt ook financieel bijgedragen, wanneer het projecten betreft die in deze ambities voorzien.

De provincie wil initiatiefnemers onder meer ondersteunen bij het opzetten van logistieke netwerken en coöperaties en andere innovatieve ideeën op het gebied van lokaal- en streekvoedsel. Op dit niveau wordt ook de verbinding met het (Europese) landbouwbeleid en de concrete uitwerking in de plattelandsontwikkeling gemaakt.

Wij richten ons vooral op de inwoners en de kwaliteit van de stad. Gekeken wordt hoe, vanuit een visie die bijna alle andere beleidsterreinen raakt, de verduurzaming van het voedselsysteem geholpen kan worden, maar ook hoe diverse stedelijke kwaliteiten verder ontwikkeld kunnen worden. Hieronder vallen een mooie en gezonde leefomgeving, gezonde en bewuste inwoners, een duurzame stad, een rijke stadse biodiversiteit, een sterke sociale cohesie en de rol als stad in de regionale economie.

Naast deze rolverdeling wordt van alle betrokken overheden gevraagd het goede voorbeeld te geven door het opnemen van streekproducten in de eigen catering, voor zover nog aanwezig.

Rol van de gemeente

Een duidelijke positionering is een grote en belangrijke stap voorwaarts en zal veel duidelijkheid verschaffen voor burgers, ondernemers en andere betrokken partijen. Het formuleren van die positionering is moeilijk, zeker omdat hier niet altijd door iedereen gelijk over gedacht wordt. Echter, omdat we denken dat de transitie naar een duurzaam voedselsysteem pas werkelijk tot stand komt als het initiatief en de ideeen vanuit de burger en ondernemer zelf komen en niet worden opgelegd door de overheid, kiezen we de volgende rol: we gaan pioniers en de enthousiastelingen helpen door te verbinden, ze te ondersteunen, te faciliteren, betrokken te zijn en te begeleiden. We zullen proberen de grote middengroep (zowel positief als negatief) te enthousiasmeren en te stimuleren. Ook willen we gedrag ontmoedigen dat schadelijk is en negatieve effecten heeft op andere mensen, dieren en de natuur. Verder zal de gemeente optreden als coordinatie- en aanspreekpunt voor projecten met voedsel in de stad.

5 Een wandeling door de toekomst

Er is veel energie en een grote bereidheid onder burgers ook zelf iets te doen. Dat we een rol moeten spelen in de omslag naar een beter voedselsysteem is evident, maar de vraag is: hoe? Een eerste stap hierin is het formuleren van wat in managementtermen 'de gewenste situatie' heet; het streefbeeld. Als een wandeling of vogelvlucht door de toekomst is dit streefbeeld hieronder beschreven.

De stad is groen en bruist. Op braakliggende terreinen zijn tijdelijke tuinen en andere bijzondere initiatieven gerealiseerd. Leegstaande panden worden tijdelijk verhuurd aan beginnende ondernemers met innovatieve concepten of aan particulieren en stichtingen die de panden gebruiken voor projecten met een maatschappelijk belang. Niet alleen meer de grond wordt gebruikt voor groen. Ook muren en daken zijn 'strategisch vergroend' om de luchtkwaliteit in de stad te verbeteren en het stedelijk hitte-effect tegen te gaan. Vaak is dit groen ook nog eetbaar en mag ieder die dit belieft hier van plukken. De bakkers, slagers en andere middenstand is, in vernieuwde vorm, weer teruggekomen in de binnenstad en doet goede zaken, maar ook andere innovatieve winkelconcepten hebben een plek in de stad en doen het goed.
In de stad is voldoende ruimte om zelf te tuinieren, zelfs als je geen eigen tuin hebt. Voorwaarde is wel dat er geen chemische bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, want dat mag niet meer in de stad. In bijna elke buurt is er wel een tuin waar je lekker je gang kunt gaan en waar eens in de zoveel maanden een leuk evenement georganiseerd wordt door en voor de hele buurt. Hierdoor zijn buurten hechter geworden en kent men elkaar beter. Deze tuinen hebben overigens een groot effect gehad op de gezondheid van buurtbewoners. Men is meer buiten, is lekker in beweging en eet over het algemeen gezonder nu men weet hoe voedsel groeit.
Boodschappen kun je nog steeds bij de supermarkt doen, die overigens steeds meer lokale producten verkoopt. Naast de supermarkt kun je ook naar de kleine of grote speciaalzaken in de stad, naar de streekproductenwinkel, naar de Ommelander- of de gewone markt of je stapt op de fiets of in de (deel)auto en gaat eens langs bij de boer.
Ook restaurants, zorginstellingen, bedrijfskantines, winkels en andere afnemers verkopen en/of serveren streekproducten, doordat er door ondernemers uit de ommelanden een coöperatie is opgezet die de lokale producten ophaalt, verdeelt in een lokaal gelegen distributiecentrum en vervolgens levert aan de afnemers. Via dit netwerk is het ook mogelijk om als

consument of afnemer te communiceren met de producent of verwerker van het voedsel. Hierdoor is vraag en aanbod beter op elkaar afgestemd. Dit systeem past in deze tijd, omdat de consument beseft dat zijn koopgedrag direct invloed heeft op het aanbod in de winkels en daarmee gaat de consument bewustere keuzes maken. Ook kinderen leren op school hoe de economie rond het voedselsysteem en het voedselsysteem zelf in elkaar steekt, hoe voedsel geproduceerd wordt en wat ze zelf kunnen doen. Ervaring opdoen in zelf tuinieren, kan in een van de vijf kinderwerktuinen of in eigen schooltuintjes. Jong en oud kan daarnaast terecht in de openbare stadstuin of in een buurtmoestuin in zijn of haar eigen wijk. Qua informatie is er genoeg te vinden. Mensen met een goed idee of een concreet plan kunnen aankloppen bij het infopunt van de gemeente voor meer informatie en desgewenst ook begeleiding, en via organisaties als Transition Towns en de Natuur en Milieufederatie zijn cursussen te volgen in bijvoorbeeld het zelf verwerken van voedsel of het opzetten van een permacultuurtuin (permacultuur = een methode van verbouwen/telen).
In de stadsrand vind je de wat grotere stadsboerderijen die gebruikmaken van tijdelijk braakliggende grond. Ook staat hier het distributiecentrum van de coöperatie en zijn hier verschillende (voedselverwerkings-)bedrijfjes, ambachtswerkplaatsen, leerbedrijven en proefgebieden gevestigd. Nog verder buiten de stad, op het platteland van Groningen, bevinden zich de traditionele boeren. Een groot deel van deze boeren levert nog aan de rest van Nederland en ook aan de wereldmarkt, maar bijna allemaal richten ze zich ook voor een deel op de lokale afzetmarkt. Hier gaat veel tijd en aandacht in zitten, maar dit levert dan ook veel meer op dan de reguliere bulkproductie. De coörporatie komt eens per week langs om de producten bij de boeren en voedselverwerkingsbedrijven op te halen.
Omdat dit nieuwe voedselsysteem behoorlijk wat coördinatie en afstemming vereist, is er een goed samenwerkingsverband opgezet tussen de gemeente Groningen, de provincie Groningen en de Regio Groningen-Assen. Onder de noemer Regio van de Smaak voeren zij gezamenlijk beleid en dragen zij de verantwoordelijkheid voor het streekvoedsel.

Bij deze visie is door Marcel Leuning een tekening gemaakt. Deze staat op de voorkant, maar is ook achterin te vinden als bijlage, daar met een toelichting.

6 Doelen van de gemeentelijke voedselvisie

Aansluitend op de doelen die zijn vastgesteld door Rijk, Regio en provincie geven we hier de doelen die we met de gemeentelijke voedselvisie willen bereiken.

- De transitie naar een duurzaam voedselsysteem ondersteunen en versnellen
- Stadse voedselinitiatieven bijeen brengen en coördineren

Op de langere termijn streven we de volgende effecten na:

- Een gezondere en bewuste inwoner
- Verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving
- Een bijdrage aan een duurzamere stad
- Versterking van de sociale verbinding in wijken, buurten en straten
- Versterking van de biodiversiteit
- Een bijdrage aan de versterking van de regionale economie

Uit deze doelen zullen in het kader van de uitwerking van het programma SMART- doelstellingen geformuleerd worden, die het monitoren van de effecten van de uitvoering van deze visie makkelijker maken. Over de resultaten zal jaarlijks worden gerapporteerd.

Buurtmoestuinen
Een voorbeeld van een goede uitwerking van deze doelen is de buurtmoestuin. Buurtmoestuinen passen in het streven naar een *duurzaam* voedselsysteem. Voedselkilometers worden verminderd tot nul en buurtmoestuinen leveren een bijdrage aan een groene, biodiverse, klimaatneutrale stad. Ook geven ze ruimte en reden voor ontmoeting en dragen hiermee bij aan de *sociale cohesie* in de buurt.
Buurtmoestuinen laten mensen *zien en beleven* hoe groente en fruit groeit en wat er voor nodig is voor een goede oogst. Een buurtmoestuin is een productieproces in het klein en kan dus bijdragen aan de *kennis* van mensen over de productie van voedsel. In die zin is een dergelijke activiteit op wijkniveau belangrijk voor de *bewustwording* van mensen over de productie van voedsel, ook verder van huis. Dat bewustzijn zal eraan bijdragen dat er *gezondere* keuzes worden gemaakt in de supermarkt.
Buurtmoestuinen leveren ook een bijdrage aan de eetcultuur; er wordt een grote variëteit aan producten

verbouwd, ook producten die zijn vergeten, of producten die niet in de supermarkt worden aangeboden.

7 Speerpunten van de gemeentelijke voedselvisie

We weten nu welke ontwikkelingen ertoe hebben geleid dat deze visie is opgesteld, welke beleidsbasis er al ligt, hoe we omgaan met onze samenwerkingspartners, wat de rol is die we als gemeente kiezen en wat we willen bereiken met deze visie.
Dit is al een stap vooruit. Toch willen we snel verder naar de praktijk.
Met de volgende speerpunten denken we als gemeente de meeste winst te kunnen behalen. Ze zijn gebaseerd op bevoegdheden die de gemeente heeft en de rol die we gekozen hebben en daarmee de beste manier om de gestelde doelen snel te behalen.

De speerpunten zijn:

- Ruimte voor initiatieven
- Een geïnspireerde en gezonde consument
- Een gezonde leefomgeving
- Intensieve samenwerking
- Nieuwe communicatie
- Het goede voorbeeld

Speerpunt 1: Ruimte voor initiatieven
Om voedselinitiatieven die voortkomen uit de samenleving te ondersteunen is het van belang dat hier zowel juridisch als fysiek ruimte voor wordt gemaakt. Daarbij wordt de bestaande regelgeving zoveel mogelijk gerespecteerd, maar moeten er soms ook innovatieve oplossingen worden gevonden op basis van nieuwe inzichten.

Speerpunt 2: Een geïnspireerde en gezonde consument
Het is niet aan ons om in te grijpen in het bestedingspatroon van inwoners, maar het te bereiken doel, een bewuste en gezonde consument, is wel een belangrijke. Daarom wordt er voor gekozen de inwoner de informatie te bieden die nodig is voor een bewuste keuze, de inwoner in contact te laten komen met voedsel, voedselproductie en inspirerende initiatieven en duurzaam consumeren zoveel mogelijk te ondersteunen en te faciliteren.

Speerpunt 3: Gezonde leefomgeving
Een gezonde leefomgeving voor mens en dier, dat is het doel van dit speerpunt. Onder gezond verstaan we: schone lucht, schone grond, schone productiegewassen en andere planten, goede leefomstandigheden, een veilige omgeving, veilige producten, beschikbaarheid van gezonde voeding voor alle inkomens en tot slot welzijn en geluk. Kortom, een gezonde leefomgeving is een leefomgeving die mensen als prettig ervaren, die uitnodigt tot gezond gedrag en waarin de druk op het milieu zo laag mogelijk is.

Speerpunt 4: Intensieve samenwerking
Om een integrale aanpak, een betere relatie met de burger en een lagere drempel voor goede initiatieven te bereiken, is intensieve samenwerking met de burger, organisaties, ondernemers en andere overheden noodzakelijk.

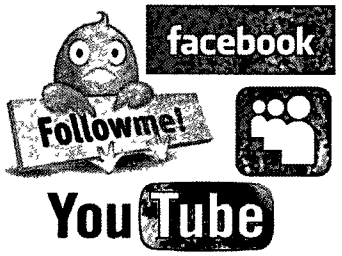

Speerpunt 5: Nieuwe communicatie
Drijvende krachten achter de voedselbeweging blijken steeds vaker jonge ondernemers en jonge consumenten te zijn, die middels initiatieven en consumentenactivisme proberen bij te dragen aan een duurzamere wereld. Deze jongeren zijn echter moeilijk te bereiken met een informatieavond,

nieuwsbrief of een advertentie in de krant. Facebook, Twitter en andere nieuwe media zijn nu de platforms van informatie en ontwikkeling. Ook is men vaak niet meer bereid lange teksten te lezen of hier lang naar te zoeken. Dit vereist een nieuwe communicatiemethode die is gebaseerd op korte, duidelijke en goed vindbare informatie en het gebruik van nieuwe media om dichter bij de doelgroep te komen.

Speerpunt 6: Het goede voorbeeld
We horen zelf het goede voorbeeld te geven, want goed voorbeeld doet goed volgen. Dat betekent: meer nadruk op duurzame en lokale consumptie, weinig voedselverspilling en afval in de eigen organisatie en een actieve bijdrage leveren aan een gezondere leefomgeving.

8 Uitwerking

De bovenstaande speerpunten worden zullen worden uitgewerkt in een concreet actieprogramma. Dit wordt vooraf met de betrokkenen in de eigen organisatie en met externe partijen in goed overleg afgestemd. Dit programma zal een scala aan acties bevatten, die passen binnen de rol die wij voor de gemeente kiezen (zie pag. 17). De gemeente zal bijvoorbeeld niet zelf projecten initieren, maar acties uitzetten die informerend, faciliterend en verbindend van aard zijn. Deze acties zullen zoveel mogelijk worden ondergebracht in bestaande programma's van de gemeente. De grootste uitdaging is het opzetten van de infrastructuur die nodig is om te kunnen informeren, faciliteren en verbinden. Hierbij wordt ervan uitgegaan, dat de realisatie hiervan kan plaatsvinden door middel van verschuiving en herprioritering binnen de bestaande beleidskaders en budgetten. Wanneer dit slaagt, kan de uitvoering na vaststelling van het programma op zeer korte termijn starten.

Literatuurlijst

Inhoudelijk

- *'Cultivating Food Connections: Toward a Healthy and Sustainable Food System for Toronto'*, Toronto Public Health, mei 2010
- *'Wat doen we met het eten?' - Hoe bewust gaan stadjers om met voedsel en voedselproductie 2011,* onderzoek van Onderzoek en Statistiek Groningen, september 2011
- *Regionale voedselstrategie Regio Groningen-Assen,* Regio Groningen-Assen, maart 2012
- *'Foodtopia' - Towards a Regional Food Vision,* Carolyn Steel, september 2010
- *"Regio van de Smaak"*, Provincie Groningen, 2012
- *'Transitie naar duurzame regionale voedselsystemen' - Een analyse van de samenwerking tussen drie gemeenten en haar regionale partners,* Alterra, 2011
- *'Naar een behapbaar voedselbeleid'– lessen uit de praktijkkring Duurzaam Voedselbeleid in gemeenten*, Netwerk Platteland, februari 2012
- *'Groningen progressief met energie; stad voor iedereen'*- Collegeprogramma 2012-2014 van PvdA, Groenlinks, SP en D66.

- *'Werkplaats 10' – eten van dichtbij,* Koninklijke Nederlandsche Heidemaatschappij, jaargang 7, september 2009
- *"The Pleasures of Eating"* uit de bundel *"WHAT ARE PEOPLE FOR?"*, Wendell Berry, 1989
- *Beleidskader duurzaamstestad.groningen.nl*, Gemeente Groningen, 2007
- *Criteria voor duurzaam inkopen van Catering*, versie 1.4, in opdracht van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, 2012
- *Jaaroverzicht 2011 platform Verduurzaming Voedsel*, Platform Verduurzaming Voedsel met daarin: Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (ZLTO) namens LTO Nederland, de Federatie Nederlandse Levensmiddelen Industrie (FNLI), het Centraal Bureau Levensmiddelenhandel (CBL), de Vereniging Nederlandse Cateringorganisaties (Veneca) en de Koninklijke Horeca Nederland (KHN) en het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I), 2011
- *Ommelander Markt wil voor kwaliteit staan*. Geijp, J. (2012, Juni 8). Dagblad van het Noorden , p. 36.
- *Global Food Losses and Waste,* Jenny Gustavsson, C. C. (2011).. Rome: Rural Infrastructure and Agro-Industries Division (AGS).
- *Balans van de Leefomgeving 2012.* Planbureau voor de Leefomgeving, Bilthoven.
- *Monitor Duurzaam Voedsel.* (2011). Den Haag: Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.
- *Biodiversiteit in de landbouw*. (2012). Opgeroepen op Juni 7, 2012, van rijksoverheid.nl: http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/biodiversiteit/biodiversiteit-in-de-landbouw
- *Wat is Natuur en Duurzaamheideducatie?* (2012). Opgeroepen op Juni 7, 2012, van gemeente.groningen.nl/duurzaamheideducatie: http://gemeente.groningen.nl/duurzaamheideducatie/watisnde/
- *Antwoorden op vragen over het programma Duurzame voedselsystemen.* Bleker, H. (2012, November 16). Opgeroepen op 2012, van Rijksoverheid.nl: http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2010/11/16/antwoorden-op-vragen-over-het-programma-duurzame-voedselsystemen.html

Vorm

- Eric Tiggeler, *'Check je beleidstekst' stappenplan en checklists voor betere rapporten*, SDU Uitgevers, zesde druk, februari 2011
- Marcel Heerink, *Praktische schrijfgids*, Pearson Education, tweede druk, juni 2010
- Gemeente Groningen, *Checklist voor college- en raadsvoorstellen*, gemeente Groningen, november 2011
- NIOW De Taal- en Tekstexperts, blogs over het schrijven van beleidsnota's, http://www.niow.nl/blog/tag/beleidsnota/, geraadpleegd op 13 maart 2012

Bijlage 1: Tekening ‘een wandeling door de toekomst’ met toelichting

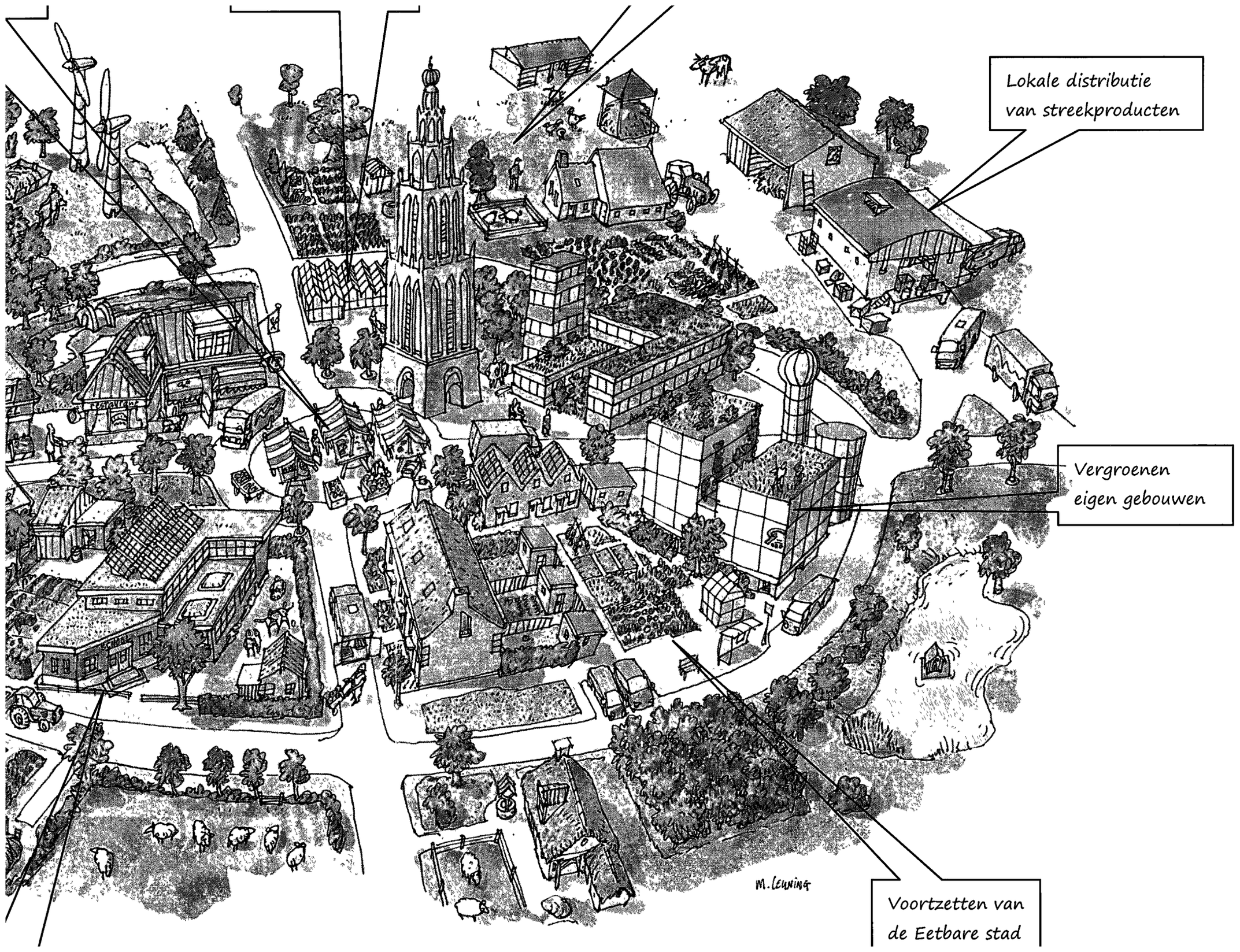
Lokale distributie
van streekproducten
Vergroenen
eigen gebouwen
Voortzetten van
de Eetbare stad
M. LEUNING

BIJLAGE

BASIS VOOR BELEID

ONDERZOEK EN STATISTIEK GRONINGEN

Wat doen we met het eten?

Hoe bewust gaan we om met voedsel en voedselproductie 2011

Gemeente Groningen

Onderzoek en Statistiek Groningen heeft als kernactiviteiten instrumentontwikkeling voor en uitvoering van beleidsgericht onderzoek, het toegankelijk maken van grote hoeveelheden data uit verschillende bronnen, gegevensanalyse, projectevaluatie en dienstverlening bij overheidsmarketing.

Wat doen we met het eten?

Hoe bewust gaan we om met voedsel en voedselproductie 2011

Onderzoek en Statistiek Groningen
September 2011

Inhoud

1 Inleiding 5

2 Respons Stadspanel 8

Bijlage 1 13

1 Inleiding

Groningen is in 2011 'Hoofdstad van de Smaak'. In dat kader worden er door het hele jaar heen activiteiten georganiseerd Daarnaast is er veel publiciteit over voedsel. De eerste week van oktober is uitgeroepen tot de 'Week van de Smaak'. De stad zal dan landelijk in het middelpunt van de culinaire belangstelling staan onder het motto `Eenvoud is goud`.

Onze voedselproductie is de laatste tijd een actueel onderwerp Vooral de problemen die erdoor worden veroorzaakt op het gebied van gezondheid, energiegebruik, natuur en milieu halen steeds vaker de pers

De gemeente en de provincie Groningen zijn zich daarom op dit moment aan het beraden of er vanuit de overheid meer aandacht voor voedsel moet zijn en waar die aandacht zich dan vooral op zou moeten richten.

Een belangrijke vraag daarbij is hoe consumenten met voedsel omgaan en of ze zich bewust zijn van de problemen en mogelijke oplossingen die met voedselproductie samenhangen Om hier meer duidelijkheid in te krijgen heeft Onderzoek en Statistiek Groningen een enquête uitgezet onder haar Stadspanel

Het Stadspanel wordt gevormd door een grote groep stadjers die via de mail worden benaderd mee te werken aan internetonderzoek van Onderzoek en Statistiek Groningen Het stadspanel kent op dit moment ongeveer 7.000 leden In het Stadspanel is het gemiddelde opleidingsniveau iets hoger dan in de bevolking en het aantal allochtonen is ondervertegenwoordigd Het Stadspanel is wel representatief wat betreft de verdeling van de leeftijd. De enquête kon ingevuld worden door de leden van het Stadspanel in de laatste helft van de maand september 2011

In totaal hebben aan deze enquête 2.125 respondenten meegedaan (ruim 30 procent van het Stadspanel). Een drietal vragen waarvan de antwoorden staan vermeld in de tabellen 2 5 t/m 2 7 zijn door een fout in de oorspronkelijke vragenlijst beantwoord door 660 respondenten.

De resultaten van de enquête zullen worden gepubliceerd in het kader van het Foodlogcafé, dat door ForumImages wordt georganiseerd op 4 oktober. Verder dienen ze als ondersteuning bij het opstellen van een Voedselvisie door de Regio Groningen/Assen

2. Respons Stadspanel

De uitgezette enquête richtte zich op twee aspecten
Het eerste gedeelte van de enquête informeert naar het gedrag van de Stadjers Waar doen ze hun boodschappen als het gaat om hun voedselbehoefte te voorzien? Houden ze daarbij rekening met de manier waarop hun voedsel geproduceerd wordt? Welke andere aspecten spelen een rol bij de aanschaf van eten en drinken?

In het tweede gedeelte richt de vragenlijst zich vooral op intenties: in hoeverre zijn consumenten bereid hun gedrag (eetpatroon) aan te passen als ze daarmee een bijdrage kunnen leveren aan een meer duurzame en diervriendelijke samenleving
Maar we beginnen dus met het vragen van het daadwerkelijke gedrag als het gaat om keuzes met betrekking tot het inkopen en consumeren van etenswaren.

Waar doen mensen hun dagelijkse boodschappen?
Aan de respondenten werd de vraag voorgelegd waar ze het vaakst hun eten kopen De respons staat vermeld in tabel 2 1.

Tabel 2 1 Waar kopen stadjers het belangrijkste deel van hun dagelijkse boodschappen (voeding)?

Aanschaf voedsel:	Ja
De supermarkt	97%
De buurtwinkel	6%
De biologische winkel	11%
Op de markt	29%
Bij de producent	2%
Groente (en fruit) haal ik vooral uit eigen tuin	2%
Ik koop mijn voedsel nooit zelf	-
Anders	2%

Bijna alle respondenten gaan voor het merendeel van hun voedsel naar de supermarkt De markt wordt door bijna een derde van de respondenten aangedaan om eten in te slaan. Iets meer dan een op de tien stadjers gaat naar de biologische winkel voor boodschappen. Minder mensen (zes procent) koopt eten bij de buurtwinkel Dit heeft misschien ook te maken met het feit dat de buurtwinkel steeds meer uit het stadsbeeld verdwijnt

Waarop letten burgers bij de aankoop van hun eten?
Bij het aanschaffen van voedsel kunnen diverse overwegingen een rol spelen Aspecten die te maken met kwaliteit, prijs, beschikbaarheid en gezondheid spelen daarbij, al dan niet in combinatie, een rol. We vroegen de respondenten in hoeverre deze aspecten een rol spelen bij

door hen gemaakte keuzes Wij maken daarbij het onderscheid in aspecten die vooral te maken met enerzijds de productie van dat voedsel en anderzijds de kwaliteit van dat eten

Met betrekking de productie van voedsel werd het Stadspanel gevraagd in hoeverre de in tabel 2.2 genoemde aspecten een rol speelden bij een eventuele aankoop

Tabel 2 2 Maakt u bij de aankoop van voedsel een bewuste keuze ten aanzien van de volgende aspecten?

Keuze ten aanzien van	Ja
Ecologisch/biologisch voedsel	41%
Fair trade producten	25%
Seizoensgebonden voedsel	39%
De herkomst van de producten	29%
Merkproducten	21%
De prijs	68%
Ik maak geen bewuste keuze uit bovenstaande aspecten	12%

Voor tweederde van de Groningers speelt de prijs een rol met betrekking tot de aanschaf van eten. Daarnaast zegt bijna de helft (41%) te letten op ecologisch/biologisch voedsel. Ook seizoensgebonden voedsel speelt bij veel mensen (39%) een belangrijke rol bij de aankoop

Het ene eten is het andere niet.
De kwaliteit van onze dagelijkse maaltijden wordt ondermeer bepaald door de samenstelling ervan, de voedingswaarde en de varieteit. In hoeverre letten burgers daarop bij de aankoop van hun dagelijkse boodschappen.

Tabel 2 3 Let u bij de aankoop van voedsel op de volgende zaken?

Aspecten	Ja
Voedingswaarde	53%
Variatie	69%
Samenstelling (E-nummers)	23%
Duurzaamheid	32%
Ik let niet op bovenstaande aspecten	12%

Voedingswaarde en variatie met betrekking tot eten vindt de meerderheid van de stadjers van belang bij de aanschaf ervan. Het feit of er (veel) smaak, kleur of conserveringsmiddelen aan voedsel zijn toegevoegd is voor ongeveer een derde van de consumenten belangrijk. Hetzelfde geldt voor het feit of dat voedsel duurzaam is ontgonnen / geproduceerd

Uit eten

De volgende vraag die aan het panel wordt gesteld, informeert naar hun keuzegedrag als respondenten buiten de deur eten welke aspecten bepalen de keuze van de panelleden na bestudering van de menukaart.

Tabel 2 4 Wanneer u in een restaurant eet, waaruit maakt u dan meestal een keuze?

Keuze	
Vegetarisch menu	18%
Biologisch eten	10%
Streekproducten	12%
De hele menukaart	79%
Geen antwoord	2%

Er mochten meerdere opties worden aangegeven

Achttien procent eet meestal vegetarisch bij een restaurantbezoek, twaalf procent vindt het belangrijk dat er streekproducten in de gerechten verwerkt zijn. De meeste respondenten (79%) beperken zich niet door genoemde aspecten in hun keuze en kiezen uit de hele kaart We mogen er daarbij vanuit gaan dat persoonlijke smaak en het eventueel te besteden budget dan de belangrijkste rol spelen.

Het eten van vlees

We hebben de respondenten een aantal vragen voorgelegd die te maken hebben met vleesconsumptie. Het inzicht dat het huidige gebruik van vlees (en daarbij horende vleesproductie) een zware wissel trekt op het milieu en het dierenwelzijn wint steeds meer terrein. We hebben allereerst gevraagd of- en hoe vaak respondenten vlees eten

Tabel 2 5 Hoe vaak eet u vlees?

Frequentie	
Bijna elke dag.	54%
Ongeveer drie keer per week	29%
Ongeveer een keer per week	8%
Minder dan een keer per week	3%
Zelden	3%
Nooit	3%

Ruim tachtig procent van de respondenten eet drie keer of vaker vlees per week, meer dan helft vrijwel iedere dag Zes procent eet zelden of nooit vlees

Minder vlees eten uit milieuoverwegingen of bevorderen van dierenwelzijn?

Op de vraag of milieuaspecten en dierenwelzijn ervoor hebben gezorgd dat respondenten minder vlees zijn gaan eten, antwoordde 61 procent dat dat bij hen niet het geval was. zij aten niet minder vlees Ruim een derde van de respondenten gaf aan dat (mede) door bovengenoemde redenen hun vleesconsumptie wel was afgenomen. Vijf procent gaf geen antwoord op deze vraag

Aan de vijfendertig procent panelleden die aangaven dat hun vleesconsumptie wel was afgenomen, hebben we gevraagd hoe vaak ze dan nu nog vlees eten. Hun antwoorden staan in tabel 2.6.

Tabel 2 6 In welke zin is uw vleesconsumptie veranderd.
(vraag is gesteld aan respondenten die aangaven dat hun vleesconsumptie daadwerkelijk was veranderd)

Veranderd in de zin van:	Ja
Ik ben overgegaan op één vleesloze dag per week	7%
Ik ben overgegaan op meerdere vleesloze dagen per week	39%
Ik eet minder vlees	59%
Ik eet alleen nog 'groen' vlees	–
Ik eet geen vlees meer	8%
Geen antwoord	6%

Er mochten meerdere opties worden aangegeven

Van de personen die hun vleesconsumptie hebben aangepast zegt bijna zestig procent minder vlees te eten Negenendertig procent is overgegaan op meerdere vleesloze dagen per week Aangezien respondenten meerdere keuzes mochten aanvinken valt het totaalpercentage van de gegeven antwoorden hoger uit dan 100 procent. Zo kan iemand bijvoorbeeld *'Ik ben overgegaan op meerdere vleesloze dagen per week'* en' *Ik eet minder vlees'* beide bevestigend beantwoorden

Toekomstig gedrag?
Hierboven werd aangegeven dat ruim zestig procent de afgelopen tijd hun vleesconsumptie niet heeft veranderd In de enquête werd deze groep gevraagd of ze misschien dit wel van plan waren in de toekomst.

Tabel 2 7 Bent u bereid voor het milieu of het dierenwelzijn uw vleesconsumptie te veranderen?

Eventuele acties	Ja
Nee, om deze reden ga ik niet minder vlees eten	47%
Ja, om deze reden ben ik bereid tot een vleesloze dag per	31%
Ja, om deze reden ben ik bereid tot meerdere vleesloze	15%
Ja, om deze reden ben ik bereid te stoppen met vlees eten	2%
Geen antwoord	5%

Ongeveer de helft van de respondenten geeft aan hun eetgedrag met betrekking tot vlees te willen veranderen In de meeste gevallen betekent dit een of meer dagen geen vlees eten

Welke problemen moeten we met prioriteit aanpakken?
Het produceren en distribueren van voedsel kent haar eigen problemen. Die hebben soms te maken met schaarste, soms met lokale omstandigheden, maar ook bijvoorbeeld met consumentenbehoeftes. Aan het Stadspanel zijn een aantal problemen voorgelegd die deels worden veroorzaakt door voedselproductie en transport. De vraag aan de panelleden welke (drie) geconstateerde problemen met voorrang dienen te worden aangepakt

Tabel 2 8 Welke problemen zouden prioriteit moeten krijgen in de aanpak van de overheid?

Problemen	
Teveel aan energiegebruik en CO2-uitstoot	33%
Overvloedig gebruik van bestrijdingsmiddelen	47%
Aanvoer vanuit de hele wereld (voedselkilometers)	25%
Afname in dierenwelzijn	47%
Overmatig gebruik van landbouwgrond in de derde wereld	11%
Aantasting natuur en biodiversiteit	19%
Negatieve effecten volksgezondheid (overgewicht /	48%
Uitputting bodem en grondstoffen	14%
Genetische manipulatie	18%
Lucht- en waterverontreiniging	14%
Aantasting landschap door schaalvergroting	8%
Geen idee	2%
Geen antwoord	2%

Er mochten drie opties worden aangegeven

Als meest urgente problemen worden overvloedig gebruik van bestrijdingsmiddelen, problemen in de sfeer van de volksgezondheid en de afname van het dierenwelzijn benoemd
Opvallend laag in de prioritering eindigen lucht- en waterverontreiniging en de uitputting van bodem en grondstoffen.

Voedsel uit eigen (achter)tuin
Een van de problemen hierboven genoemd rond voedselproductie is het frequent aanvoeren van voedsel vanuit andere landen of zelfs werelddelen en de daarvoor gemaakte voedselkilometers Een van de regelmatig aangedragen suggesties om dit zoveel mogelijk te beperken, is meer de focus te richten op streekproducten en het zelf door burgers verbouwen van eigen groente en fruit
Om met het laatste te beginnen: 46 procent van de stadspanelleden geeft aan zelf voedsel te willen verbouwen als daarvoor meer ruimte beschikbaar zou worden gesteld.

Vervolgens hebben we een aantal vragen gesteld omtrent de belangstelling voor en consumptie van streekproducten Met streekproducten wordt in dit verband bedoeld: producten die in (de omgeving van) Stad en Ommelanden wordt verbouwd Ongeveer tweederde van de respondenten gaf aan (wel eens) streekproducten te kopen De belangrijkste redenen waarom stadspanelleden de aanschaf van streekproducten overwegen of daar daadwerkelijk toe overgaan, staan vermeld in tabel 2 9

Tabel 2 9 Als u streekproducten koopt / zou kopen, welk van de onderstaande aspecten is voor u dan het belangrijkst.

Opties	
Is goed voor het milieu, minder voedselkilometers	22%
Het biedt producenten uit de regio een beter economisch	30%
Streekproducten zijn verser	15%
Zo weet ik waar mijn eten vandaan komt	16%
Zo kan ik mijn eten zelf ophalen bij de producent	2%
Geen antwoord	15%

Twee zaken vallen op. het economisch perspectief van de producent scoort hoger dan bijvoorbeeld het milieuaspect en het hoge percentage dat de vraag niet beantwoord Onduidelijk is of respondenten nooit streekproducten (zouden) kopen, of dat de reden waarom ze dergelijke producten aanschaffen niet in de antwoordalternatieven voorkomt.

Markt voor streekproducten?
Naast het produceren van streekproducten moeten ze natuurlijk ook aan de man gebracht worden De gemeente Groningen overweegt om vaker (bijvoorbeeld maandelijks) een markt voor streekproducten te organiseren Aan de panelleden de vraag of ze daarvan gebruik zouden gaan maken.

Tabel 2 10 Zou u gebruik maken van een markt voor streekproducten?

Opties	
Ja	57%
Nee, ik wil liever een winkel in de stad met streekproducten	21%
Nee, ik zou het liever via internet regelen (thuisbezorging)	3%
Nee, daar heb ik geen belang bij	12%
Geen antwoord	7%

Een meerderheid (57%)van de respondenten vindt bovenstaande en goed idee en gaat daadwerkelijk gebruik maken van een dergelijke markt. Nog eens een kwart heeft wel belang bij streekproducten, maar krijgt ze liever thuisbezorgd (bestellen via internet) of koopt streekproducten gewoon in de winkel

Meer belangstelling voor voedselproductie en distributie?
Een van de doelen van het opzetten van de 'Week van de Smaak' en het genereren van publiciteit rond het thema 'Groningen Hoofdstad van de Smaak' is om consumenten meer bewust te maken van allerlei zaken rond de productie, de distributie en de samenstelling van voedsel. In tabel 2 11 vinden we aanwijzingen of men in die opzet is geslaagd

Tabel 2 11 Heeft de publiciteit rond de 'Hoofdstad van de Smaak' ertoe geleid dat u meer belangstelling voor voedsel heeft gekregen?

Opties	
Ja, ik heb ontdekt hoe belangrijk het onderwerp is	4%
Ja, ik besteed meer aandacht aan de kwaliteit van mijn eigen	5%
Ja, ik ben meer streekproducten gaan gebruiken	3%
Ja, ik ben vaker uit eten gegaan	1%
Ja, maar ik heb er niets mee gedaan	6%
Nee, ik heb er niet meer belangstelling voor gekregen	40%
Ik heb er niets van gehoord of gezien	36%
Nee, het onderwerp had mijn belangstelling al	18%
Geen antwoord	2%

Er mochten meerdere opties worden aangegeven

Uit de antwoorden valt af te leiden dan voor ongeveer een op de tien respondenten de publiciteit rond dit thema een positief effect heeft gehad (de respondenten mochten meerdere antwoorden aangeven) Voor de overige personen gold dat hun belangstelling door de campagne niet was vergroot (40%), dat de campagne hen is ontgaan (36%) of dat er niets is veranderd omdat de erin aangesneden onderwerpen hun belangstelling toch al had

Boter bij de vis?

In het voorgaande blijkt regelmatig dat de stadspanelleden bewust zijn van de problemen rond voedsel die in de enquête naar voren worden gebracht. Ook geven zij (deels) aan bereid te zijn hun eetgedrag aan te passen, op een manier die de duurzaamheid van het milieu ten goede komt Maar in hoeverre zijn zij als consument ook bereid het daaraan hangende prijskaartje te betalen Daarover gaat de laatste vraag

Tabel 2 11 Bent u bereid meer voor uw eten te betalen als daar verbeteringen van arbeidsomstandigheden, dierenwelzijn en/of milieu mee worden bereikt? En zo ja, hoeveel?

Opties	Percentage
Nee (0%)	15%
5%	25%
10%	34%
25%	14%
50%	4%
Meer dan 50%	3%
Geen antwoord	5%

Tachtig procent van de respondenten is bereid meer te betalen voor voedsel als daarmee verbeteringen van arbeidsomstandigheden, dierenwelzijn en/of milieu mee worden bereikt Van die laatste groep vindt dan ook weer tachtig procent dat de prijzen daarmee niet meer dan 10% mogen stijgen

Bijlage 1 Overige opmerkingen.

Tot slot kregen respondenten de mogelijkheid te reageren op de enquête en/of hierop aanvullingen te geven of andere opmerkingen te maken. Hieronder een overzicht

Ik juich de stimulans en distributie van streekproducten toe

Er moet wat gebeuren aan de enorme toename van de zeer milieuonvriendelijke blisterverpakkingen van het voedsel in de supermarkten, een verbod erop

Als je biologische, duurzame en diervriendelijke producten in de markt wil zitten geef dan ruimte aan kleinschalige verkoop en teelt, bijvoorbeeld aan huis of vanuit een garagebox

Als U als gemeente nou toch zo lekker bezig bent, moet U de uitbreiding van de stad maar es lekker in gaan breidelen en tot de conclusie komen dat groei, groei, groei duurzaamheid en natuurbeleving faliekant in de weg staat!

Bevordering streekproducten is erg goed, ALLERBELANGRIJKSTE is stopzetting van gebruik antibiotica in vleesindustrie!!!
Bewustzijn omtrent voedsel vind ik ook nog belangrijk om een reden die niet vermeld is, namelijk dat men zich moet realiseren hoe belangrijk eten eigenlijk is Het wordt gezien als iets vanzelfsprekends, maar dat hoeft het niet te zijn

Bij co2 uitstoot bedoel ik voornamelijk de auto

Bij de vraag over massaproductie had ik veel meer antwoorden dan max 3 willen aankruisen

Bij de vraag over streekproducten mis ik een argument, meer variatie en keus in rassen (bv appels) Deze variatie is op de weekmarkt enorm verminderd Heel veel rassen die ik van vroeger ken en waardeerde zie je niet meer

Bij de vraag over veranderde vleesconsumptie kon ik alleen maar aangeven of ik minder vlees at, maar niet dat ik ben overgeschakeld op biologisch vlees

Dat ik er nog niets van had gehoord komt waarschijnlijk omdat ik geen stads of regionale kranten lees

De gemeente zou grond geschikt kunnen maken voor verbouw zodat mensen grond tegen een redelijke vergoeding kunnen huren Misschien stimuleert het

De hoofdstad van de smaak is slecht in de markt gezet door marketing Groningen, restaurants zijn ontevreden, publiek is matig geinformeerd, de regionale pers heeft meer negatief dan positief de hoofdstad van de smaak in beeld gebracht(bv rtv noord en oog)

De overheid zou mensen meer moeten motiveren om een gezonde leefstijl en een gezond dieet te volgen

De voorkeur voor biologische winkels /slagerijen is ondieerbelicht Hier lijkt een lichte voorkeur voor streekproducten, hoewel er een relatie - kan - zijn

De vraag over massaproductie was veel te vol en te weinig antwoordmogelijkheden Voorts ik ga steeds minder vlees eten en merk dat ik er ook steeds minder behoefte aan heb en ook minder op kan Dat ligt misschien deels aan mijn leeftijd
Dierenwelzijn en het milieu zijn 2 verschillende problemen, maar in uw vragen zijn ze samen Het milieu is veel belangrijker dan dierenwelzijn, volgens mij

Een goede zet streekproducten met een speciale markt onder de aandacht brengen Houdt wel in dat de producent zijn prijzen ook zo laag mogelijk moet houden Anders is het effect weg

Een veel groter probleem is dat wij als 1e wereld de concurrentie uit de 3e wereld belemmeren Door subsidies handelen we oneerlijk Ten tweede bij een locale voedselmarkt wil ik duidelijke strenge controles van een keuringsdienst van waren
Eerlijk gezegd zie ik het belang van de gemeente bij dit onderwerp niet Ik vind dat dit meer een thema voor (horeca)ondernemers *en/of het Rijk* is/zijn Ik vind dergelijke projecten zelfs een beetje schadelijk voor de autoriteit van de gemeente

Eigenlijk had ik misschien ook wel wat vragen over drinkgewoontes in de vragenlijst verwacht eten en drinken gaan vaak samen toch? en als het over gezond voedsel gaat lijkt me gezond drinken ook van belang

Zorg er voor dat voedsel vanuit de directe omgeving goedkoper is dan voedsel van ver weg

Er zou rekening moeten worden gehouden met mensen met minder geld en ouderen die niet overal kunnen komen voor hun inkopen

Erg anti vlees gericht

Fastfood en altijd overal eten en drinken zijn belangrijke oorzaken voor obesitas en vervuiling op straat

Fijn om te merken dat er aandacht aan dit onderwerp wordt besteed! Hopelijk leidt het tot meer bewustzijn

Geen megastallen in Groningen of elders in Nederland Varkens lekker buiten in de wei, zoals dat in Denemarken al heel lang gewoon gebeurt

Gesubsidieerd restaurant, dat alleen biologische en verantwoorde streekproducten serveert is een aardig experiment De menukaart inclusief informatie moet dan wel op het internet te vinden zijn De prijzen betaalbaar

Goed dat de gemeente Groningen hier aan werkt!!

Goed dat u hier aandacht aan besteed

Goed initiatief

Goede enquête want het onderwerp is erg belangrijk Ik hoop dat mensen laten zien dat er zeker veel behoefte is aan meer streek- en biologische producten, maar dat te prijs tot nu toe vaak te hoog is!

Groningen zou zich goed kunnen profileren op voedselgebied door produceren en consumeren in de eigen regio te stimuleren Dit biedt vele voordelen

Grootste probleem is dat de consument overstelpt wordt met info dat in veel gevallen teveel het belang van grote voedselproducenten dient Daardoor krijgen de consumenten in veel gevallen niet echt eerlijke info zodat ze niet echt een goede keuze kunnen maken

Helaas biedt deze enquête niet die antwoorden die een objectief beeld naar voren zou kunnen brengen De vooringenomenheid blijkt uit alles Jammer, want zo heeft de enquête geen enkele waarde

Het eten van vlees is zo veranderd met oog op dierenwelzijn dat ik alleen nog biologisch vlees eet en dit ook maar ongeveer eens per week.

Het is jammer dat er steeds meer gerommeld (manipulatie, antibiotica, grifstoffen) wordt met de productie van eten Het kan niet uitblijven dat dit ernstige gevolgen heeft voor de gezondheid van mensen Mijn echtgenoot en ik hebben het er wel over gehad
Het onderwerp heeft niet echt mijn belangstelling, je moet tenslotte keuzes maken, zeker als je weinig tijd hebt Dat mis ik een beetje in de vragenlijst, ik voel me nu een beetje negatief neergezet (door de antwoorden)

Ik ben aower, dus ga heel erg bewust met mijn geld om let daarbij wel op kwaliteit

Ik heb altijd zelf groente en andere producten in de tuin gehad Ben nu in andere omstandigheden en doe het niet meer Vind het wel belangrijk

Ik heb minder gemerkt van deze actie dan ik hoopte

Ik mis in de antwoordmogelijkheden Smaak Ik kies mijn producten omdat ik daarvan de smaak waardeer Dat bepaalt waarom ik voor bepaalde producten kies Groninger Koek is bijvoorbeeld gewoon de lekkerste ontbijtkoek

Ik mis vragen over de milieu onvriendelijke verpakkingen van voeding

Ik mis wat ruimte voor meer opmerkingen Zo laten wij wekelijks een krat met biologische groenten/fruit (voornamelijk uit de regio) bezorgen en vind ik dat je de markt met streekproducten gewoon moet integreren met de huidige markt

Ik miste een antwoord bij streekproducten ze zijn lekkerder! En ik had geen flauw vermoeden dat achter de week van de smaak ook ecologische, milieuverbeterende motieven zaten

Ik vind het idee van een markt voor streekproducten erg goed!

Ik vind het leuk dat Groningen zich zo inzet om zich landelijk op de kaart te zetten In welke vorm dan ook.

Ik weet niet welke producten streekproducten zijn en weet daarom niet of ik ze gebruik of meer zou willen gebruiken De overheid werkt schaalvergroting alleen maar in de hand, ze faciliteren/begeleiden de boeren niet

Ik wil best streek producten, producten die goed zijn voor het milieu enzo kopen maar dan moeten ze eerst goedkoper worden

Ik zou graag zien dat mensen via beeldmateriaal ZIEN hoe het er aan toe gaat in de bio-industrie Voor mensen die dit vlees eten, zou het verplicht moeten zijn dit te zien Dus meer aandacht hieraan en meer biologisch boeren op de Groningse kaart zetten!

In de nationale media (internet, televisie) ben ik Groningen als Hoofdstad van de Smaak nog niet tegengekomen!

Is het goed dat economische redenen er toe leiden dat supermarkten meer gezond voedsel gaan verkopen? Of moeten eerder de kleine gezondheidswinkels gestimuleerd worden? Pragmatisme versus (of naast?) idealisme

Ja, de vraag is om deze reden uw vleesconsumptie veranderd? Suggereert dat mijn vleesconsumptie is gewijzigd terwijl dit niet zo is en er wordt ook geen vraag gesteld waar je kunt aangeven of je vleesconsumptie is gewijzigd Erg suggestief!
Kijk op ekonoom nl een bedrijf dat biologische/ecologische producten thuisbezorgd ideaal!

Leuk idee een streekmarkt

M b t de vraag over verandering vleesconsumptie dat kan naast het eten van minder vlees ook veranderen door het eten van verantwoorder vlees Daar laat de vraag geen ruimte voor

Massaproductie ook een probleem toevoeging van verschillende onnodige stoffen om producten onnodig aantrekkelijker en minder puur te maken

Meer focus op studenten, die krijgen er te weinig van mee terwijl dit een prachtig forum is voor publiciteit Meer aandacht op de lokale markt op studenten!

Mijn antwoorden worden beinvloed door mijn gedaalde besteedbare inkomen Kocht meer biologisch toen ik meer geld te makken had

Naar mijn mening moet op elke marktdag producten uit de streek verkrijgbaar zijn Het mooiste zou zijn een overdekte markt met veel streekgebonden variatie

Niet meer voedsel bereiden dan dat je nodig hebt, er wordt nog veel te veel goed voedsel in de vuilnisbak gekieperd

Op de vraag of ik zelf zou willen verbouwen heb ik met nee beantwoord omdat mijn gezondheid het niet toelaat en ook de tijd die je hierin moet steken voor mij te veel is

Op de vraag of je in verband met dierwelzijn een vleesloze dag wil invoeren Dit wil ik niet, maar ik kies bewust voor een kleiner stukje vlees per dag

Op zich zou ik wel biologische producten willen kopen, maar ik heb niet veel geld te besteden Indien ik meer geld zou verdienen, zou ik het wel doen (pas afgestudeerde)

Op zich zou ik open staan voor biologische producten (betere leefomstandigheden en kwaliteitverhouding) maar door een lager inkomen is dit mogelijk, jammer!

Promoot een volkstuin Er is nog ruimte op de volkstuin GoldenRaand in Vinkhuizen Groningen Zie de website

Scherm Vleesproductie de keuzemogelijkheid ben uitsluitend biologisch vlees gaan kopen mist! daaropvolgende scherm Massaproductie hier mist een zeer belangrijke (sociaal-democratische) overweging overgewicht

Sommige antwoorden kon ik niet kwijt, bv verandering vleesconsumptie uitsluitend aankoop bij biologische slager

Sommige vragen waren onduidelijk vraag waarom heeft u eetgewoonte veranderd waarom zou ik het veranderd hebben? Doe altijd al met bewuste keuze

Streekmarkt op CIBOGA-terrein is hartstikke leuk!

Streekproducten prima, maar dan ook in elke wijk/dorp verkrijgbaar Dus samenwerking met een supermarkt/wijkwinkel?

U stelt de vraag verkeerd mbt streek en eerlijk voedsel Wilt u meer betalen, ja natuurlijk, maar blijft dan ook de keuze voor niet Kan ik bijvoorbeeld en/en blijven kopen zodat de situatie 50% verbetert, maar dat ik wel kan rondkomen

Veel meer reclame maken voor b v de streekmarkten

Vraag Bent u bereid meer voor uw eten te betalen als daar verbeteringen van arbeidsomstandigheden, dierenwelzijn en/of milieu mee worden bereikt? En zo ja, hoeveel?Ik kan geen antwoord kiezen daar omdat ik al bereid ben meer te betalen, ik kies bewust
Wat betreft de streekproducten, deze zouden meer in de supermarkten te vinden moeten zijn IVM snel boodschappen doen komen wij alleen in de supermarkten, ook nog naar de markt kost ons te veel tijd

Wat ik mis bij de stelling over massaproductie en lage prijzen is dat de lage prijzen ook deels worden behaald door de lage lonen en de arbeidsomstandigheden Om die reden mijd ik bijvoorbeeld de "goedkope" winkels

We eten al weinig vlees en altijd ongezoete producten

Zorg ervoor dat het prijsverschil tussen het "goede voedsel" en de andere producten geringer wordt

BASIS VOOR BELEID

ONDERZOEK EN STATISTIEK GRONINGEN

BEZOEKADRES
Eendrachtskade ZZ 2
9726 CW Groningen

POSTADRES
Postbus 1125
9701 BC Groningen

T (050) 367 56 30
F (050) 367 56 33
E info@os.groningen.nl
I www.os-groningen.nl